

Татар телен саклау һәм үстерү

Проект авторы:
10 нчы Б сыйныф укучысы
Халикова Хәнифә Ильяс кызы
Житәкче:
Шакирова Алсу Рашитовна

Проектның максаты

Әлеге проект эшендә без татар телен саклауга һәм үстерүгә комачаулый торган төп проблемаларны ачыкларга һәм аларны чишү юлларын тәкъдим итәргә тиешбез.

Проектның бурычлары

1. Татар теленең торышын анализларга.
2. Татар телен саклау һәм үстерү буенча гамәлдәге чараларны карарга.
3. Татар телен куллануга һәм үстерүгә тискәре йогынты ясый торган факторларны тикшерү.
4. Тел сәясәтен оптимальләштерү һәм татар теленең абруен күтәрү буенча тәкъдимнәр тәкъдим итәргә.

Уңай аспектлар

Официаль рәсми статус

Татар теле рус теле белән беррәттән Татарстан Республикасының дәүләт теле булып тора. Бу аны дәүләт оешмаларында, мәгарифтә, күләм мәгълүмат чараларында куллану өчен хокукый нигезне тәмин итә.

Мәдәният:

Татар мәдәниятендә театрлар, җырлар, әдәбият, кино актив үсә.

СМИ :

Телне саклауда һәм үстерүдә мөһим роль уйнаган татар телеканаллары, радиостанцияләре, газеталар, журналлар, интернет-порталлар эшли.

Проблемалар

1. Татар телен сөйләмдә куллануның кимүе
2. Татар телендә сөйләшүчеләр санының кимүе
3. Әдәби телне җитәрлек дәрәжәдә белмәү
4. Өйрәнүгә мотивация җитәрлек түгел

Татар телен саклау һәм үстерү ясый торган факторлар

1. Социаль-демографик
Урбанизация һәм миграция
Катнаш никахлар
Демографик үзгәрешләр

2. Социолингвистик
Телнең статусы:
Тел мохите:
Рус һәм инглиз телләренең
Йогынтысы:

3. Сәяси һәм икътисадый:
Дәүләт тел сәясәте
Тел программаларын финанслау
Эконом икътисади факторлар

4. Мәдәни һәм психологик:
Тел тәңгәллеге
Телне өйрәнү һәм куллануга Мотивация
Жәмгыятьнең телгә мөнәсәбәте

Татар телен саклау һәм үстерү буенча гамәлдәге чаралар:

Законнар һәм норматив актлар:

Татарстан Республикасының Конституциясе татар теленә дәүләт теле статусын рус теле белән беррәттән ныгыта.

- Белем бирүдә, дәүләт оешмаларында, массакүләм мәгълүмат чараларында татар телен куллану тәртибен билгеләүче норматив актлар бар.

Мәгариф:

- Татар Теле Татарстан Республикасы мәктәпләрендә мәжбүри укыту предметы булып тора. Татар телендә белем бирүче мәктәпләр, шулай ук татар теле һәм әдәбиятын тирәнтен өйрәнү сыйныфлары бар. Республика югары уку йортларында татар теле һәм әдәбияты буенча белгечләр әзерләү программалары бар.

СМИ һәм мәдәният:

Татар телеканаллары һәм радиостанцияләре тапшырулар алып бара, татар телендә газета-журналлар нәшер ителә. Татар театрлары, концертлар, фестивальләр һәм башка мәдәни чаралар үткәрелә.

Татар телендә китаплар һәм әдәбият чыгару хуплана.

Цифрлы технологияләр:

Татар телен өйрәнү өчен онлайн-платформалар, мобиль кушымталар һәм башка цифрлы ресурслар булдырыла.

Программа тәминаты һәм цифрлы сервислар татар теленә күчәрелә.

Тел сәясәтен оптимальләштерү һәм татар теленең абруен күтәрү буенча тәкъдимнәр

1. Мәгариф системасын камилләштерү:

Татар татар телен башка предметларга интеграцияләү.

Телгә чуму: мәктәпкәчә яшьтән татар телен өйрәнү өчен шартлар тудыру.

Сыйфатлы укытуны тәмин итү.

2. Медиа һәм мәдәни пространствоны үстерү:

Татар татар массакүләм мәгълүмат чараларына ярдәм итү.

Мәдәни контентны стимуллаштыру.

Ресурсларны үстерү.

3. Телнең абруен күтәрү:

Татар татар теленең уңай имиджын булдыру.

Татар телен төрле өлкәләрдә куллануны хуплау.

Икетеллелекне хуплау.

Танылган шәхесләрне жәлеп итү.

5. Халыкара хезмәттәшлек:

Тәҗрибә уртаклашу.

Халыкара конференцияләр һәм семинарлар оештыру.

Йомгаклау

Туган телебезне саклап калу өчен безгә:

-Яшьләргә йөз тоткан сыйфатлы һәм актуаль контент булдырырга кирәк.

-Татар телен Интернетта куллануын ярдәм итәргә һәм аны үстерергә кирәк.

-Фестивальләр, концертлар, театр куелышлары һәм башка чаралар оештырып, мәдәният өлкәсендә татар телен активрак кулланырга кирәк.

-Татар мәдәни мирасны һәм милли үзенчәлекне саклау өчен татар теленең мөһимлеген ассызыклап, аның уңай имиджын формалаштырырга кирәк.